

BØRNE- OG
UNDERVISNINGSMINISTERIET

Elevernas deltagende

En samling metoder og værktøj for at styrke elevernas deltagende
i grund- og gymnasieskolor

En översikt av utvecklingarna av de utvalda metoderna och verktygen

Denna publikation är en samling utvalda metoder och verktyg som utvecklats av följande organisationer:

KOSMOS är Danmarks nationella centrum för kost, motion och hälsa för barn och ungdomar.

Verktyg 1b är en vidareutveckling av Roger Harts Ladder of Participation, som KOSMOS har utvecklat för barn- och utbildningsministeriet i Danmark.

BØRNE- OG
UNDERVISNINGSMINISTERIET
STYRELSEN FOR
UNDERVISNING OG KVALITET

Den nationella myndigheten för utbildning och kvalitet är en myndighet vid ministeriet för barn och utbildning i Danmark, som ansvarar för utvecklingen av utbildningens innehåll, mål och kvalitet.

Verktyg 1c är från *Demokrati och aktivt medborgarskap inom yrkesutbildning (Democracy and Active Citizenship in Vocational Education and Training)*, vilket är en publikation som innehåller metoder och verktyg för professionell självreflektion och praxisutveckling. Publikationen finns tillgänglig på barn- och utbildningsministeriets webbplats [Demokrati under utveckling](#).

Verktyg 2b, 2l och 2m har utvecklats för denna publikation.

Verktyg 2e är från *Sätt ditt avtryck (Set Your Imprint)*, som är en publikation om aktivt medborgarskap med fokus på att skapa elevdeltagande, elevdemokrati och starka elevråd. Publikationen finns tillgänglig på barn- och utbildningsministeriets webbplats [Demokrati under utveckling](#).

Amondo är ett konsultföretag som ger råd om förändringsprocesser och utvecklingsprojekt.

Verktyg 1d och 2f-2k är från publikationen *Guide till elevinvolvering (Guide to Student Involvement)* som är en samling av inspirerande material för lärare och team av pedagoger för att involvera elevernas röster i inlärningsgemenskaper. Materialet finns i sin helhet på [Amondos hemsida](#).

Skolverket

Skolverket den svenska nationella myndigheten för utbildning. Skolverket är den nationella, administrativa myndigheten för det offentliga skolsystemet i Sverige, den offentligt organiserade förskolan, barnomsorg i skolåldern och vuxenutbildningen.

Verktyg 1e och 2c är från *Delaktighet och inflytande i undervisningen (Participation and influence in teaching)*, vilket ger lärare kunskap och verktyg om hur man arbetar med och utvecklar elevernas delaktighet och engagemang i undervisningen. Materialet finns i sin helhet på [Skolverkets hemsida](#).

Danska skolelever är en icke-partipolitisk intressegrupp för elever på t.ex. grund- och gymnasieskolor i Danmark.

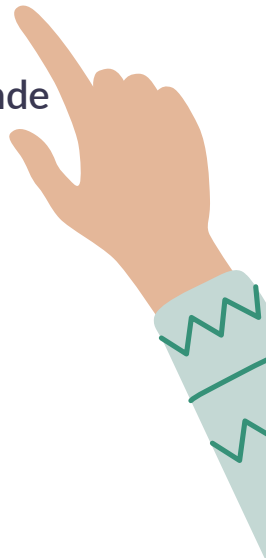
Organisationen arbetar bland annat med att sprida elevdemokrati.

Verktyg 2d har utvecklats av Danske Skoleelever med stöd från barn- och utbildningsministeriet i Danmark. Materialet finns i sin helhet på Danske Skoleelevers hemsida för projektet [Elevengagemang i undervisningen](#).

Elevernas deltagande

En samling metoder och verktyg för att stärka elevernas deltagande i grund- och gymnasieskolor

---

Innehåll

Introduktion till skolledare och personal	6
<hr/>	
1. Professionell självreflektion och studier av befintliga metoder	9
1.a. Introduktion	9
1.b. Engagemangsstegen	10
1.c. Pulsmätning av vardagsdemokrati	12
1.d. Verkligt inflytande	17
1.e. Studie av elevernas möjligheter till delaktighet och inflytande	18
<hr/>	
2. Verktyg för övningsutveckling	19
2.a. Introduktion	19
2.b. Översikt - Möjligheter till ökat elevengagemang i skolan	20
2.c. Utvecklingsaktivitet som främjar elevernas deltagande	22
2.d. Elevengagemang pussel	23
2.e. Organisationsformer som främjar elevernas inflytande och delaktighet	26
2.f. Schema för inflytandeprocesser	28
2.g. Checklista för planering av en inflytandeprocess för elever	29
2.h. Idéutveckling - Speakers Corner	30
2.i. Bygg och utvärdera en idé	32
2.j. Bål av idéer och att ändra uppfattning	34
2.k. Prioritetsmatris	36
2.l. Utvärdering elevernas erfarenhet av delaktighet	38
2.m. Frågor för självreflektion för att upprätthålla insatser för delaktighet	40
<hr/>	
BILAGA	43
Pusselbitar - för verktyg 2.d.	44
Projektpil - för verktyg 2.e.	52
<hr/>	

Introduktion till skolledare och personal

Denna publikation är för dig som är lärare eller ledare för gymnasieskolor och de äldsta klasserna i grundskolan. Publikationen syftar till att stärka arbetet med elevernas deltagande i undervisningen. Med den här publikationen kommer du att få verktyg för att blottlägga din nuvarande praxis för elevdeltagande, samt verktyg för att utveckla och förankra din praxis. Publikationen är en samling av flera befintliga nordiska verktyg, kompletterade med ett antal nyutvecklade verktyg, som tillsammans utgör en bra utgångspunkt för att utveckla skolans praxis för elevdeltagande.

Bakgrund

Elevernas deltagande står i fokus i stora delar av de nordiska ländernas lagstiftning angående grund- och gymnasieskolor¹. Lagstiftningen kräver att eleverna, på olika sätt och i varierande omfattning, påverkar sitt eget lärande och sin undervisning samt skolans vardag.

I Danmark är detta särskilt tydligt i § 18.4 av den danska lagen om offentliga skolor, (Folkeskoleloven), där det står att "Upprättandet av arbetsformer och valet av ämne ska i möjligaste mån ske i samarbete mellan lärarna och eleverna"². Ändå upplever mer än en tredjedel av eleverna i årskurs 4-9 i Danmark att de aldrig eller sällan får möjlighet att hjälpa till med att bestämma vad som arbetas med i klassen³.

Syftet med denna publikation är att ge inspiration och konkreta verktyg för att arbeta med elevdeltagande och stödja ett högt engagemang både i och utanför klassrummet.

1 "Kompetencer til aktivt medborgerskab - Analyse af de nordiske landes skolelovgivninger og læreplaner for samfundsfag", Styrelsen for Undervisning og Kvalitet, 2021.

2 Lagen om allmänna skolor (Folkeskoleloven), LBK nr 1396 den 5 oktober 2022

3 Barn- och utbildningsdepartementet, Myndigheten för IT och lärande (2022) www.uddannelsesstatistik.dk. Nationell översikt över elevnöjdhet för årskurs 4-9 läsåret 2021/2022. Svar på frågan: "Hjälper du och dina klasskamrater till att bestämma vad ni ska arbeta med i klassen?".

Hur publikationen stödjer ditt arbete med elevdeltagande

Deltagande är mer än att involvera eleverna i beslut. Deltagande handlar om att skapa ett ramverk där eleverna får möjlighet att reflektera över och uttrycka sina egna åsikter. Deltagandet kan bäddas in i didaktiken, ramverk för aktiviteter och övningar och det språk du använder med eleverna. Studier visar⁴ att när ledningen fokuserar på och prioriterar delaktighet och engagemang främjar den utvecklingen av en kultur, ett gemensamt språk, praxis och rutiner i relation till arbetet med att involvera barn och unga.

Därför är publikationen tänkt att stödja demokrati som praxis i skolan och målgruppen för materialet till publikationen är skolledningen, lärarna och övrig personal på skolan.

Det är också syftet med publikationen att den ska kunna användas i alla ämnen och som en integrerad del av den dagliga undervisningen snarare än till exempel en separat vecka med fokus på demokrati.

4 Hør godt efter! Kortlægning af kommunal børneinddragelse (2021) - del 1", Oxford Research på uppdrag av National Council for Children, 2021

Publikationen är uppdelad i två delar:

1

Professionell självreflektion och studier av befintliga metoder.

2

Sammanställning av verktyg för utveckling av praxis.

Hur använder du publikationen?

Publikationen är uppdelad i två delar.

Den första delen tillhandahåller främst verktyg för professionell självreflektion och studier av befintlig praxis för deltagande.

Den andra delen innehåller verktyg för övningsutveckling. Verktygen kan användas självständigt. Så det är upp till dig att utforska publikationen och göra dina egna erfarenheter. För varje verktyg anges målgrupp och förväntad tidsåtgång.

Du kanske upptäcker att vissa verktyg inte passar direkt in i ditt sätt att arbeta. I det här fallet kan du överväga att skapa en process - till exempel i ditt team - för att diskutera hur verktygen kan justeras för att passa sammanhang och målgrupp på din skola. Du kan också överväga om det finns element i skolans ramverk som kan justeras.

Det finns flera överväganden (lagstiftning, elevernas kön, ålder, sociala bakgrund och mognad, ämnets komplexitet etc.) som påverkar i vilken utsträckning eleverna kan påverka och hur detta kan uppnås. Syftet har varit att sammanställa en samling verktyg som är så konkreta och lättanvända som möjligt. Det är vår förhoppning att verktygen kan tillämpas i alla de nordiska länderna - naturligtvis med hänsyn till lokala förhållanden.

Vi hoppas att du och dina elever kommer att ha stor nytta av de många verktygen i denna publikation.

Njut!

Denna samling av metoder och verktyg har satts samman av **Styrelsen for Undervisning og Kvalitet** i Danmark, som en del av det danska presidentskapets residensprojekt för Nordiska ministerrådet *Nordic Youth in Sustainable Communities*.

**Nordisk
Ministerråd**

Denna publikation ges ut på danska, svenska, norska, finska, isländska, grönländska och färöiska.

1.

Professionell självreflektion och studier av befintliga metoder

1.a. Introduktion

Den första delen av publikationen innehåller flera illustrationer och övningar som stödjer professionell självreflektion och studier av skolans befintliga praxis i samband med elevernas deltagande i undervisningen och på skolan i allmänhet. Avsikten är att de olika verktygen ska bidra till att identifiera möjliga utvecklingsområden relaterade till att stärka elevernas engagemang.

Verktygen kan användas separat för att stödja professionell medvetenhet om elevernas deltagande och inflytande. De kan också användas kollektivt som en del av en stor förändring i skolans arbete för att främja elevdeltagande.

Du kan börja med att skapa dig en översikt av varje verktyg. I detta avsnitt hittar du först *Engagemangsstegen*, ett visuellt verktyg som kan användas för att diskutera och reflektera över nivåer av elevdeltagande. Det följs av verktyget *Pulsmätaren*, som är ett formulär för att undersöka nuvarande praxis för en enskild lärare eller skolan i relation till deltagande. Med verktyget *Verkligt inflytande* kan du utöka diskussionen om när du lyckas skapa verkligt inflytande och de utmaningar som är förknippade med detta. Slutligen, del ett innehåller en steg-för-steg-guide som möjliggör en mer djupgående undersökning av befintlig praxis.

1.b. Engagemangsstegen

Detta verktyg är en vidareutveckling av Roger Harts Ladder of Participation, som **KOSMOS** har utvecklat för Styrelsen for Undervisning og Kvalitet i Danmark. Se mer på sidan 2.

Verktyget kan användas som underlag för diskussioner i team eller bland skolpersonal om hur elever kan engageras.

 Tid: 2 lektioner

Om verktyget

Engagemangsstegen består av 8 steg som illustrerar i vilken utsträckning elever involveras i undervisningen.

Elevernas engagemang kan ske på olika nivåer, beroende på varifrån initiativet kommer, vad syftet med engagemanget är och inte minst vilka förutsättningar de deltagande eleverna har. Det är inte alltid relevant eller möjligt att arbeta med engagemang i de högsta stegen. För att verkligt engagemang ska kunna ske är det viktigt att de deltagande eleverna:

- Förstår syftet med förloppet/projektet.
- Är medvetna om vem som vill inkludera dem och varför.
- Tilldelas en meningsfull och hanterbar uppgift.

Alla frågor i skolan är inte uppe för diskussion, eftersom det finns både lagstiftningskrav och lokala krav som måste uppfyllas. Men eleverna bör åtminstone informeras om något är uppe för diskussion eller inte och av vilka skäl.

Engagemangsstegen visar att det finns olika steg för elevdeltagande. För varje steg du klättrar uppför stegen ökar graden av deltagande:

På de nedre stegen (1-3) finns det *inget engagemang*. I det första steget är eleven felinformerad. I det andra steget är eleven oinformerad. I det tredje steget informeras eleven och känner till orsakerna till omständigheterna men har inte deltagit, eller endast deltagit i besluten i begränsad omfattning.

På steg 4 till 5 finns ett delvist *engagemang*, där eleven ges möjlighet att diskutera, argumentera och ge idéer och input om beslut med ökat inflytande på lärarens/pedagogens beslut om steg 5.

På steg 6 till 8 finns ett *högt engagemang* från elevens sida i både beslutsfattande och konkreta beslut. Här har vi en verklig möjlighet att bygga kompetens för att agera. På steg 7 är det bara eleven som diskuterar, beslutar och agerar, medan steg 8 inkluderar läraren som en jämställd deltagare i beslutsprocessen.

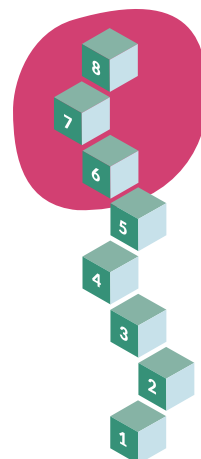
Hur

Engagemangsstegen kan skrivas ut som affisch och hängas upp.

Engagemangsstegen kan hjälpa dig att skapa ett gemensamt språk och förståelse för elevengagemang och stödja ett medvetet och systematiskt förhållningssätt till elevengagemang i din skola.

Använd Engagemangsstegen som utgångspunkt för gruppdiskussioner, till exempel om graden av elevinflytande som generellt präglar undervisningen på din skola idag. Fundera på hur det skulle se ut om eleverna hade en högre grad av inflytande.

Du kan även använda Engagemangsstegen tillsammans med flera av de andra verktygen i publikationen. Till exempel i förhållande till 1.c., 1.d. och 1.e., där du tar temperaturen på din nuvarande praxis. Eller så kan du hänvisa Engagemangsstegen när du diskuterar och planerar en förändring av praxis (till exempel i 2.c och 2.d).

Visa engagemangssteg på nästa sida

Elevengagemang

6-8 / Högt engagemang

8: Elevinitiativ, kollektiva beslut som involverar lärare/pedagog och elever

Eleverna tar initiativ, startar projekt och bjuder in lärare/pedagoger.

7: Elevinitiativ och beslut av elever

Eleven/eleverna tar initiativ och har beslutskompetens för kursen/projektet: läraren/pedagogen står till deras förfogande.

6: Lärar-/pedagoginitiativ, kollektiva beslut som involverar lärare/pedagog och elev/elever

Lärare/pedagog tar initiativet, men eleven/eleverna är en del av alla faser och hjälper till att fatta beslut.

4-5 / Delvist engagemang

5: Rådfrågad och informerad

Kursen/projektet utformas och genomförs av läraren/pedagogen, men eleven/eleverna konsulteras, de har full insyn i processen och deras synpunkter tas på allvar.

4: Utsedd och informerad

Lärare/pedagoger bjuder in eleverna att delta vid ett visst tillfälle, informerar dem om varför och på vilka grunder, varefter eleven/eleverna bestämmer sig för om de ska delta eller ej.

1-3 / Inget engagemang

3: Symboliskt deltagande

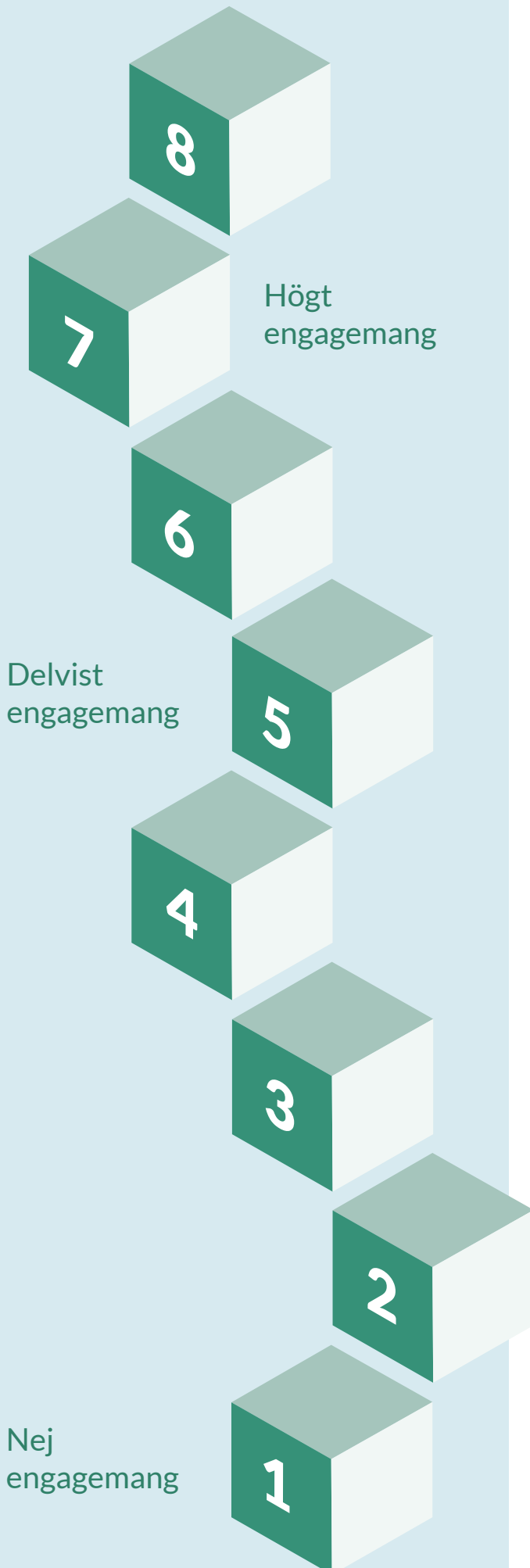
Eleverna tillfrågas om sina åsikter om ett visst ämne. De har ingen eller liten möjlighet att påverka hur de kan uttrycka sig.

2: Dekoration

Eleverna deltar men förstår inte vad det handlar om.

1: Manipulation

Eleverna säger och gör som vuxna föreslår/berättar för dem att de ska göra. Alternativt frågar läraren/pedagogen eleverna och använder delar av elevernas uttalanden men ger inte eleverna återkoppling om vilken inverkan de har haft.

1.c. Pulsmätning av vardagsdemokrati

Detta verktyg har utvecklats av **den danska myndigheten Styrelsen for Undervisning og Kvalitet**. Se mer på sidan 2.

Verktyget kan användas av ett team eller bland skolans personal för att diskutera hur skolan arbetar med demokrati i och utanför klassrummet.

 Tid: 2 lektioner

Pulsmätning av vardagsdemokrati är ett verktyg för dig som lärare och ledare för att undersöka den demokratiska dimensionen i ditt pedagogiska arbete med eleverna, samt vilka utvecklingsbehov som finns – övningen stöder självreflektion, både individuellt och kollektivt, om demokrati och aktivt medborgarskap i en bredare mening.

Andra verktyg fokuserar på elevernas deltagande, Pulsmätningen stödjer självreflektion om skolans allmänna arbete med demokrati, både i och utanför klassrummet.

Baserat på resultaten från Pulsmätningen finns inspiration till konkreta metoder för att stärka elevernas delaktighet och inflytande i del två av denna publikation. Pulsmätningen kan upprepas som en uppföljning av en elevengagemang och på så sätt ge information om hur satsningen har utvecklat din praxis.

GUIDE

Om verktyget

Verktyget består av 24 uttalanden som lärarna måste förhålla sig till och bedöma. Den totala betygspoängen är pulsmätningen. Verktyget har således två mål:

1. att initiera professionell självreflektion bland chefer och lärare
2. att ge ledningen kunskap om var det är meningsfullt att stärka eller utveckla pedagogiskt arbete med aktivt medborgarskap och kritiskt tänkande hos alla elever

Ett av verktygets styrkor är att det kan rikta ledningens och lärarnas professionella uppmärksamhet mot den demokratiska dimensionen av pedagogiskt arbete med eleverna. På samma sätt stimulerar verktyget diskussionen om hur ni på era lokala skola förstår och utövar vardagsdemokrati. Detta kan ha en motiverande effekt på både lärare och ledning, för att initiera en utvecklingsprocess eller förändringsprocess som syftar till att stärka den dagliga demokratin i utbildningsinstitutionen och aktivt delägarskap bland eleverna.

Det är viktigt att ifyllandet av formuläret för användning i pulsmätningen inte är en fristående övning. Det måste följas av dialog och diskussion (se steg 3 nedan). Det är just i lärarnas kollektiva överväganden och diskussioner, vilka härrör från formulärets medvetet tvetydiga uttalanden, som en förbättring sker vad gäller professionell uppmärksamhet på att arbeta med vardaglig demokrati och elevernas aktiva medborgarskap i klassen, i workshops och i skolans andra sociala aktiviteter och erbjudanden.

Fortsättning följer

Fortsättning från föregående sida

Hur:

Steg 1: Sätt *Pulsmätning av vardagsdemokrati* på dagordningen för ett personalmöte (ca 45 min). Skriv ut en kopia av *Formulär för pulsmätning av vardagsdemokrati* för varje anställd.

Steg 2: Låt alla medarbetare (inklusive ledning) fylla i formuläret individuellt och summera poängen (10 min).

Steg 3: Uppföljning av de enskilda resultaten med hjälp av open space-övningen (25 min.):

- A. Rensa golvet och häng upp tre papper, i tre hörn av rummet. På papperslapparna står det "i mindre utsträckning", "i viss utsträckning" och "i större utsträckning".
- B. Ledningen väljer ett visst antal uttalanden från frågeformuläret. En ledningsrepresentant fungerar som moderator och läser uttalandena högt - ett i taget.
- C. De anställda positionerar sig i de tre hörnen beroende på hur de bedömer uttalandet.
- D. När de anställda har positionerat sig ber moderatören dem, i en dialog tvärs över rummet, att utveckla varför de valde hörnet de står i.
- E. Medan de anställda lyssnar på varandra kan de "rösta med fötterna"; varje anställd har möjlighet att ändra åsikt och flytta till ett annat "hörn".

Steg 4: Ledningsrepresentanten / moderator sammanfattar allting muntligen genom att uppmärksamma resultatet av övningen och vad som behöver undersökas ytterligare (10 min.).

Steg 5: Ledningen samlar in de enskilda formulären med svar så att de kan arbeta mer systematiskt med dessa data och följa upp Pulsmätningen för att ge vägledning kring hur man kan arbeta pedagogiskt med elevernas aktiva medborgarskap och institutionens demokratiska kultur i framtiden.

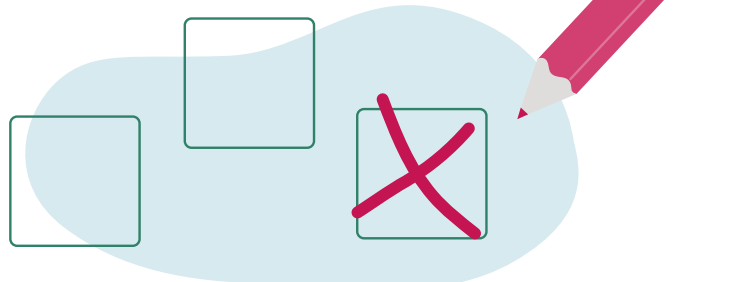
Formulär för pulsmätning av vardagsdemokrati

I formuläret nedan, måste du i varje uttalande bedöma om du samtycker till uttalandet "i mindre utsträckning", "i viss utsträckning" eller "i större utsträckning". Ditt svar baseras på din bedömning som professionell pedagog.

Flera av uttalandena är tvetydiga. De är formulerade för att få dig att fundera över dina egna undervisningsmetoder och vardagsdemokratin på din skola. Den vardagliga demokratin i undervisningen och skolans övriga aktiviteter/erbjudanden är fylld av dilemman och olika perspektiv som lärare och ledning aktivt måste ta itu med. Därför är det fördelaktigt att efteråt ha en dialog om uttalandena med era kollegor.

Det är viktigt att du fyller i formuläret i kronologisk ordning.

Fyll i formuläret och mät pulsen av vardagsdemokrati vid din utbildningsinstitution.

Baserat på din professionella bedömning, i vilken utsträckning håller du med om följande uttalanden:	
1. Eleverna ska hjälpa till att bestämma hur vi interagerar i klassen och workshops.	☐ ☐ I mindre utsträckning ☐ I viss utsträckning ☐ I större utsträckning
2. Det är viktigt att skapa situationer där eleverna kan mötas i både vad de delar och vad de är oense om.	☐ ☐ I mindre utsträckning ☐ I viss utsträckning ☐ I större utsträckning
3. Jag uppmuntrar ofta mina elever att gå med i grupper med någon de inte har arbetat med tidigare.	☐ ☐ I mindre utsträckning ☐ I viss utsträckning ☐ I större utsträckning
4. Jag uppmuntrar mina elever att visa omtanke om varandra och involvera alla från klassen i sociala evenemang.	☐ ☐ I mindre utsträckning ☐ I viss utsträckning ☐ I större utsträckning
5. När någon uttrycker en stereotyp eller negativ inställning till andra undersöker jag vad som ligger bakom åsikten.	☐ ☐ I mindre utsträckning ☐ I viss utsträckning ☐ I större utsträckning
6. Jag visar intresse för överraskande och olika svar på de frågor jag ställer i klassen.	☐ ☐ I mindre utsträckning ☐ I viss utsträckning ☐ I större utsträckning
7. Jag låter ofta kontroversiella, aktuella frågor diskuteras.	☐ ☐ I mindre utsträckning ☐ I viss utsträckning ☐ I större utsträckning
8. Som lärare har jag ett medansvar för att informera mina elever om deras demokratiska rättigheter och möjligheter.	☐ ☐ I mindre utsträckning ☐ I viss utsträckning ☐ I större utsträckning
9. Jag tänker mycket på när och hur elever ska behandlas olika.	☐ ☐ I mindre utsträckning ☐ I viss utsträckning ☐ I större utsträckning
10. Jag är noggrann med att inte identifiera enskilda elever som representanter för samhällen, attityder eller identiteter (fattiga/ muslimska/ högljudda).	☐ ☐ I mindre utsträckning ☐ I viss utsträckning ☐ I större utsträckning
11. Jag har svårt att prata med mina kolleger om hur vi hanterar känsliga och kontroversiella ämnen i vardagen.	☐ ☐ I mindre utsträckning ☐ I viss utsträckning ☐ I större utsträckning

I vilken utsträckning anser du att din skola/institution utövar följande?	
12. Vi ser till att alla studenter upplever sig själva som en del av en gemenskap.	☐ ☐ I mindre utsträckning ☐ I viss utsträckning ☐ I större utsträckning
13. Vår undervisning och skolkultur gör det möjligt för eleverna att delta aktivt och delta i beslutsfattandet.	☐ ☐ I mindre utsträckning ☐ I viss utsträckning ☐ I större utsträckning
14. Alla elever är välkomna att delta i sociala aktiviteter, men vi tar inte särskild hänsyn till exempel kön, religion eller sexualitet.	☐ ☐ I mindre utsträckning ☐ I viss utsträckning ☐ I större utsträckning
15. Vi diskuterar regelbundet hur vi kan arbeta med demokrati och kritiskt tänkande i såväl utbildning som i skolans vardag.	☐ ☐ I mindre utsträckning ☐ I viss utsträckning ☐ I större utsträckning
16. Vår skola samarbetar tvärvetenskapligt med allt från intressenter i den lokala miljön till stora organisationer för att öka elevernas intresse och aktiva deltagande i det omgivande samhället.	☐ ☐ I mindre utsträckning ☐ I viss utsträckning ☐ I större utsträckning
17. Där eleven inte är tillräckligt gammal ber vi föräldrar att bidra till att lösa specifika problem i vardagen.	☐ ☐ I mindre utsträckning ☐ I viss utsträckning ☐ I större utsträckning
18. Vi har en tydlig strategi för att hantera nedsättande, stötande eller diskriminerande språk och beteenden.	☐ ☐ I mindre utsträckning ☐ I viss utsträckning ☐ I större utsträckning
	☐ ☐

I vilken utsträckning passar följande påståenden in på din skola/avdelning?	
20. Elever på vår skola vet vem de ska vända sig till och vad de ska göra om de känner sig kränkta eller diskriminerade.	☐ ☐ I mindre utsträckning ☐ I viss utsträckning ☐ I större utsträckning
21. På vår skola är det alltid de mest resursstarka och populära eleverna som kandiderar till elevrådet.	☐ ☐ I mindre utsträckning ☐ I viss utsträckning ☐ I större utsträckning
22. Gruppen av lärare på vår institution är mångsidig och består av många olika människor vad gäller ålder, kön, sexualitet och kultur.	☐ ☐ I mindre utsträckning ☐ I viss utsträckning ☐ I större utsträckning
23. Vår skola utvecklar alla elevers förmåga att vara en del av engagerade gemenskaper.	☐ ☐ I mindre utsträckning ☐ I viss utsträckning ☐ I större utsträckning
24. Vår skola utvecklar alla elever till självständiga och kritiskt tänkande individer.	☐ ☐ I mindre utsträckning ☐ I viss utsträckning ☐ I större utsträckning

Poängsystem				
Uttalanden	I mindre utsträckning	I viss utsträckning	I större utsträckning	Poäng
Uttalande 1	0	1	2	
Uttalande 2	0	1	2	
Uttalande 3	0	1	2	
Uttalande 4	0	1	2	
Uttalande 5	0	1	2	
Uttalande 6	0	1	2	
Uttalande 7	0	1	2	
Uttalande 8	0	1	2	
Uttalande 9	0	1	2	
Uttalande 10	0	1	2	
Uttalande 11	2	1	0	
Uttalande 12	0	1	2	
Uttalande 13	0	1	2	
Uttalande 14	2	1	0	
Uttalande 15	0	1	2	
Uttalande 16	0	1	2	
Uttalande 17	0	1	2	
Uttalande 18	0	1	2	
Uttalande 19	2	1	0	
Uttalande 20	0	1	2	
Uttalande 21	2	1	0	
Uttalande 22	0	1	2	
Uttalande 23	0	1	2	
Uttalande 24	0	1	2	
Totalt				

Bedömning

0-16 poäng: Låg grad av professionell uppmärksamhet på det pedagogiska arbetet med att främja aktivt medborgarskap bland elever.
Ett bra ställe att börja med professionell klassificering och utveckling av pedagogiskt arbete med vardagsdemokrati i undervisning och annan verksamhet på skolan, samt att arbeta med elevernas aktiva medborgarskap, är genom att undersöka dina egna metoder vidare.

17-32 poäng: Måttlig nivå av yrkesmässig uppmärksamhet på det pedagogiska arbetet med att främja aktivt medborgarskap bland elever.

33-48 poäng: Hög grad av professionell uppmärksamhet på det pedagogiska arbetet med att främja aktivt medborgarskap bland elever.

1.d. Verkligt inflytande

Detta verktyg har utvecklats av **Amondo**. Se mer på sidan 2.

Verktyget kan användas av ett team för att stödja en gemensam reflektion kring elevernas faktiska engagemang i undervisningen, men också självreflektion över hur eleverna kan engageras i större utsträckning.

 Tid: 1 lektion

Självreflektions-övning i team

Verkligt inflytande

Vad handlar övningen om? Målet är att ni som team ska tänka på när ni ger era elever verkligt inflytande och när ni upptäcker att det kan vara en utmaning.

Hur: Kopiera bladet åt varje gruppmedlem. Varje medlem tänker sedan igenom frågorna nedan:

- När ger jag redan mina elever verkligt inflytande?
- När pseudo-involverar eller manipulerar jag elever till att vilja något specifikt?
- Var skulle jag kunna involvera eleverna mer?
- Vad kan jag ge eleverna mer inflytande över?

Inom teamet, diskutera vilka självreflektioner ni vill dela med varandra.

Nyckelord

Skriv ned nyckelord från er gemensamma diskussion i teamet:

.....

.....

.....

.....

1.e. Studie av elevernas möjligheter till delaktighet och inflytande

Detta verktyg har utvecklats av **Skolverket**. Se mer på sidan 2.....

Detta verktyg kan utgöra grunden för ett team att undersöka sin nuvarande praxis att engagera elever. Avsikten är att studien ska pågå en tid. Studien kan därmed fungera som ett mer djupgående komplement till de övriga reflektionsövningarna i publikationen.

 Tid: minst 10 lektioner

HUR

A. Planering och förberedelse

Planera en studie av elevernas möjligheter till deltagande och inflytande i din undervisning. Aktiviteten syftar till att ge dig som lärare en inblick i när, var, hur och för vilket ändamål som eleverna får möjlighet att delta. Studien avslutas med en självreflektion om hur elevernas deltagande ser ut och din egen roll för att uppnå detta.

Planera tillsammans i teamet under vilken period som studien kommer att genomföras samt hur den kommer att genomföras och dokumenteras. Studien kan pågå så länge ni anser att det är nödvändigt att samla in data, men den måste sträcka sig över minst en dag.

Studien bör omfatta följande aspekter:

- När får eleverna möjlighet att delta i och påverka sin undervisning?
- Var får eleverna möjlighet att delta i och påverka sin undervisning?
- Hur får eleverna (och hur använder de) möjligheten att delta i och påverka din undervisning?
- Vad är syftet med elevernas möjlighet att delta i och påverka din undervisning?

B. Slutför aktivitet

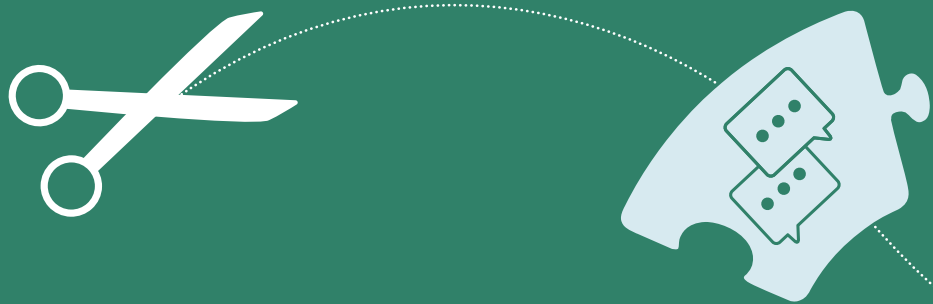
Slutför den studie som ni har planerat tillsammans i steg A. Jämför sedan resultaten av din studie utifrån de fyra aspekterna: när, var, hur och i vilket syfte som eleverna kan delta i och påverka din undervisning. Avsluta med en självreflektion om hur det ser ut och vilka möjligheter och brister du ser hos de former och sätt som eleverna kan delta i och påverka din undervisning. Gör anteckningar och använd dessa som grund för steg C.

C. Kollektiv uppföljning och diskussion

Baserat på dina individuella självreflektioner och anteckningar från steg B, genomför ni en kollektiv uppföljning där ni diskuterar resultaten av dina studier. Beskriv och diskutera vad du hittade för var och en av de fyra aspekterna. Avsluta med att diskutera vilka utvecklingsområden ni kan se och hur ni kan fortsätta arbeta med dem.

2.

Verktyg för övningsutveckling

2.a. Introduktion

Del två innehåller en samling konkreta övningar för att utveckla er praxis för att stärka elevernas inflytande och delaktighet. Först hittar du en översikt med exempel på olika möjligheter att öka elevernas inflytande på undervisningen och på skolan i allmänhet: se **verktyg 2.b**. Översikten kan fungera som en idékatalog vid planering av olika åtgärder i relation till ökat deltagande.

Del två innehåller också flera verktyg för att självreflektera över och planera engagemangsprocesser - inklusive en checklista som kan utökas med dina egna kontrollpunkter när du får erfarenhet av elevengagemang. Vidare innehåller del två konkreta övningar för att arbeta med elevdeltagande i klass

rummet samt metoder för att utvärdera en avslutad kurs som har fokuserat på elevdeltagande.

När du bestämmer dig för att arbeta med att stärka elevernas delaktighet kan du jämföra det med andra typer av skolutvecklingsprojekt. Det innebär att det behövs ett starkt och kontinuerligt ledningsfokus om man ska säkerställa att de åtgärder du vill initiera bidrar till en förändrad praxis på skolan. Därför hittar du i slutet av denna publikation en rad reflektionsfrågor som kan stödja dig i ditt arbete, bidra till en kontinuerlig överblick och förankra ditt arbete i att stärka elevdeltagandet.

2.b. Översikt - Möjligheter till ökat elevengagemang i skolan

Detta verktyg har utvecklats av den danska myndigheten **Styrelsen for Undervisning og Kvalitet**. Se mer på sidan 2.

Detta verktyg används för reflektion individuellt eller i grupp.

 Tid: 2 lektioner

Hur

Översikten ger dig flera exempel på olika möjligheter för att öka elevernas deltagande i undervisningen och skolan i allmänhet. Använd översikten för egna eller gruppreflektioner kring din nuvarande praxis eller önskemål om framtida praxis kring elevengagemang. Översikten kan fungera som en idékatalog vid planering av olika åtgärder i relation till ökat deltagande. Listan är inte fullständig, och du kanske vill lägga till dina egna reflektioner.

I undervisningen

Innehåll, material och aktiviteter

Elever kan vara involverade:

- Placering av olika kurser i årsplanen.
- Val teman och ämnen som klassen ska arbeta med under hela året.
- Förslag och val av texter, specialiseringsområden, modeller, animationer, artiklar, elevprodukter, projekt eller teman som kan användas för ett prov/ examen.
- Förslag på undervisningens konkreta innehåll i form av texter, ljud, och bilder, experiment, produkter i slutet av en kurs, överenskommelser med det omgivande samhället, utflykter etc.
- Förberedelse och presentation av övningar och uppgifter (en dans- eller uppvärmningsövning inom idrotten, ett sätt att träna en färdighet i matematik, förberedelse av frågor i en professionell frågesport etc.).
- Att se samband mellan målen för en kurs och utvalda aktiviteter, material, uppgifter och metoder.

Arbetsformer och arbetsätt

- Elever kan påverka om arbetet utförs individuellt, i par eller i små/stora grupper.
- Elever kan hjälpa till att bestämma hur kurser ska organiseras (till exempel om de är projekt- eller ämnesorienterade kurser).
- Eleverna kan ansvara för "Hjärnpauser" i klassrummet och bestämma övningarna.
- Eleverna kan påverka vilka analysmodeller, akademiska metoder och resultat som används i undervisningen.

Elevers personliga, akademiska och sociala utveckling

- Eleven deltar i att sätta personliga, professionella och sociala mål för en kurs eller en längre period.
- Eleven för en kontinuerlig dialog med läraren om uppföljningen av målen.
- Eleven är delaktig i skapandet av en strategi för att till exempel förbättra sin närvaro, tolerans, prestation, uthållighet, ihärdighet etc.
- Eleven är med och bestämmer vilken typ av löpande återkoppling och vägledning de vill ha.
- Eleven kan delta i diskussioner om hur de kan utveckla sina optimala utgångspunkter för att förvärva kunskaper och färdigheter genom undervisningen.

I skolan i allmänhet

I klassen

Eleverna kan till exempel påverka:

- Sociala och välbefinnande åtgärder.
- Klassrummets layout.
- Regler och värden för klassen.

Föräldrasamarbete

Skolan kan stärka elevernas inflytande genom bland annat:

- Engagemang i planeringen av föräldra- och lärarkonferenser.
- Elevbidrag till innehåll, presentation av uppgifter etc till föräldra- och lärarkonferenser.
- Förberedande dialog med den enskilde eleven inför samtalet med föräldrarna.
- Kontinuerliga elevproducerade sammanfattningar för föräldrarna om till exempel en kommande eller avslutad kurs.

Elevrådet

Elever kan bland annat påverka:

- Fysiska omgivningar.
- Regler och användning av inomhus- och utomhusområden.
- Sociala evenemang och aktiviteter.
- Lärmiljö.
- Skolans principer och regler.
-

2.c. Utvecklingsaktivitet som främjar elevernas deltagande

Detta verktyg har utvecklats av [Skolverket](#).
Se mer på sidan 2.

Detta verktyg kan användas av ett team för att omvandla reflektioner om elevdeltagande till konkreta åtgärder som kan testas och därefter utvärderas.

 Tid: 4 lektioner

HUR

Skapa först en översikt över de metoder som ni tror stödjer elevernas delaktighet och inflytande och som ni redan arbetar med inom teamet. Om det behövs, få inspiration till konkreta idéer från de andra verktygen som presenteras i del två. Se till exempel översikten i verktyg 2.b med exempel på olika möjligheter att öka elevernas inflytande i undervisningen och på skolan i stort.

Tänk igenom följande frågor:

- Hur är möjligheterna för eleverna att uttrycka sig på olika sätt i undervisningen för att känna sig delaktiga och påverka sitt lärande?
- I vilka sammanhang har eleverna val i undervisningen idag? Vilka är utmaningarna med valen? Hur kan ni inom teamet arbeta med till exempel elevhierarki och elever med särskilda behov?
- Vilka utmaningar ser du som viktiga för arbetet? Utifrån det tidigare svaret, vilka förändringar kan ni som team genomföra för att förbättra förutsättningarna för elevernas delaktighet och inflytande?

Planering och förberedelse

Planera en undervisningsverksamhet som ökar elevernas deltagande i undervisningen. Planera undervisningsaktiviteten utifrån era svar på frågorna ovan.

Slutför aktivitet

Utför den undervisningsaktivitet som ni har planerat tillsammans. Du kanske vill göra anteckningar, antingen under lektionen eller omedelbart därefter. Var uppmärksam på vad som fungerade, vad som inte fungerade och vad du har märkt när det gäller elevinlärning och din undervisning.

Kollektiv uppföljning

Gör en gemensam uppföljning utifrån era tidigare svar och anteckningar från den avslutade undervisningsaktiviteten. Beskriv och diskutera med varandra hur genomförandet av aktiviteten fungerade.

Börja med följande frågor:

- Vad gick bra och vad kan vara orsaken till detta?
- Vad gick mindre bra, och vad kan det bero på?
- Vilka fördelar och nackdelar har du funnit med de olika studentcentrerade arbetsmetoderna?
- Vilka utmaningar har du identifierat?
- Hur kan du använda erfarenheten från det du nu har provat i vidare undervisning?

Diskutera alternativa arbetssätt som kan öka elevernas delaktighet och inflytande i undervisningen.

2.d. Elevengagemang pussel

Detta verktyg har utvecklats av **Danske Skoleelever** med stöd från barn- och utbildningsministeriet i Danmark. Se mer på sidan 2.

Om verktyget

Undervisningspusslet har 8 bitar: mål, innehåll, ram, form, produkt, återkoppling, utvärdering och den tomma biten. Syftet med undervisningspusslet är att visualisera vilka element som undervisningen består av och vad du som elev kan påverka. Dessutom kan undervisningspusslet användas som ett planeringsverktyg för lärare när de organiserar sin undervisning. Undervisningspusslet visar att undervisningselementen är beroende av varandra och att det finns begränsningar och möjligheter när man planerar, bedriver och utvärderar undervisningen.

Det är inte avsikten att alla bitar i undervisningspusslet alltid ska användas och inte heller på en gång. Undervisningen är dynamisk och olika aktiviteter kräver möjligheter till elevengagemang. Därför är det en nyckelpunkt att användning av bitarna i undervisningspusslet måste vara meningsfullt i förhållande till lärarens didaktiska självreflektioner om aktivitet och mål.

Hur

Undervisningspusslet kan användas innan en relevant undervisningsaktivitet inleds. Här används den för att beskriva vilka undervisningsområden eleverna kan vara delaktiga i. Samtidigt kan undervisningspusslet användas för att inleda en förväntansmatchande dialog om detta: varför är detta de specifika områden som kan påverkas?

Undervisningspusslet kan också användas bakåt i tiden och därmed hjälpa till att utvärdera vilka delar av undervisningen som har varit föremål för elevernas engagemang.

Detta verktyg kan användas av en lärare för att planera eller utvärdera undervisningen - detta kan göras med deltagande av eleverna.

 Tid: 2 lektioner

Varför

Att använda detta verktyg gör det synligt vilka element som undervisning består av. Detta kan leda till en ökad medvetenhet om hur undervisningen är uppbyggd, liksom omfattningen av elevernas engagemang. På grundval av detta bjuder undervisningspusslet demokratiskt in eleverna till lärarens maskinrum i samband med planering, slutförande och utvärdering av undervisningen.

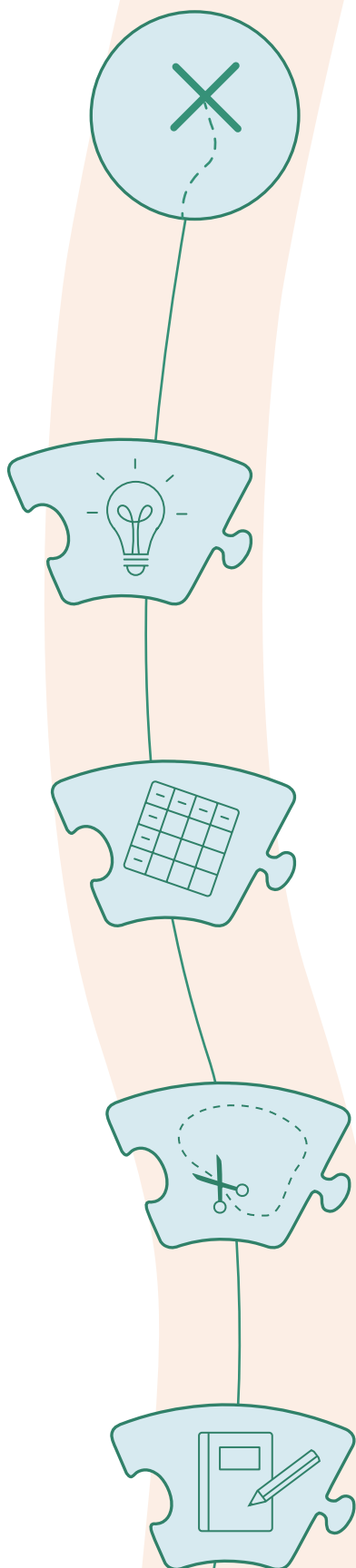
Undervisningspusslet stödjer lärarens och pedagogernas samarbete kring undervisningen genom att ligga till grund för en dialog om undervisningens delar och vilka moment som kan bli föremål för engagemang.

Vad

Bitarna i undervisningspusslet är relativt breda och kan rymma många element. På följande sidor hittar du detaljerade beskrivningar av de olika bitarna. Slutet av publikationen hittar du pusselbitar som du kan skriva ut och fylla i själv eller tillsammans med dina elever.

DE 8 PUSSELBITARNA

Mål

När man talar om elevernas engagemang i förhållande till ett mål bör det förstås som ett individ-, grupp- eller klassmål mot bakgrund av syftet med formell undervisning. Därför är det en omformulering eller nedskalning av ett redan befintligt mål. Även om eleverna ges möjlighet att beskriva sina egna mål är det nödvändigt att diskutera målets sammanhang med det formella målet. Målet måste naturligtvis vara meningsfullt för eleven, men det måste också finnas en röd tråd i förhållande till det större sammanhanget.

Innehåll

Innehållsbiten avser det akademiska material som ska leda till undervisningens mål. Frågan relaterad till denna bit är vad eleverna ska arbeta med – ska eleverna till exempel läsa en novell, arbeta med grammatik i övningsboken eller korrigera varandras uppsatser?

Ram

Rambiten är den bit som fokuserar på de villkor som gäller för undervisningen. Detta är till exempel tid, tillgängliga lokaler, möjlighet att låna audiovisuell utrustning, finansiella resurser, allmänna regler etc. I denna bit kommer eleverna således att kunna påverka tidsfrister de måste arbeta inom, hur de kommer att samla in pengar till ett projekt etc. Rambiten är också en slags checklista över de begränsningar som undervisningen eller kursen är föremål för.

Form

Kommer arbetet att utföras individuellt, i par eller i stora grupper? Är arbetet genomfört stående, liggande, sittande, med eller utan musik? Krävs rörelse för att göra det eller total tystnad? Detta är ett populär bit för de flesta elever eftersom de ges möjlighet att individuellt organisera sitt arbete efter sina egna behov.

Produkt

All undervisning har ett produktmål eller krav. Det kan vara en teckning, en färdig sida i matteboken, en tavla, en berättelse eller en presentation. Produktbiten fokuserar på vad eleven kan/måste producera.

Återkoppling

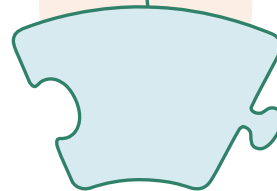
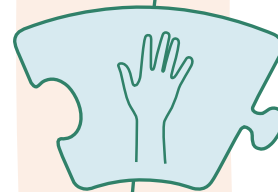
Återkopplingsbiten handlar om vilken typ av återkoppling som ska ingå i undervisningen, samt om formell återkoppling överhuvudtaget ska vara en del av den. Återkoppling är formativ och har därför ett framåtblickande perspektiv: Hur går vi vidare härifrån mot vårt mål? Överväganden relaterade till denna bit kan vara: Ska eleverna få individuell återkoppling eller kollektiv återkoppling från läraren? Ska eleverna ge varandra återkoppling under lektionen? Bör en halvtidsutvärdering planeras för att bedöma hur resten av lektionen kan göras ännu bättre?

Utvärdering

Där återkoppling är formativ är utvärderingen mer summativ: vad har vi lärt oss? Hur gick det? Har målet uppnåtts? Eleverna kan ha något att säga till om i hur utvärderingen ska genomföras. Ska till exempel ett frågeformulär användas? En Kahoot? Eller kanske ett gruppsamtal?

Den tomma biten

Den tomma biten är klassens egen bit, och användningen av den kan avgöras både av läraren och eleverna. Den tomma biten illustrerar ett tema som löper parallellt med den formella kursen. Den kan innehålla vad som helst. Det kan vara välbefinnande, en begäran om fler hjärnpauser, konfliktlösning, klassregler etc. Biten är tänkt som en möjlighet för klassen att uppmärksamma något som anses viktigt att fokusera på utöver målet för den formella kursen.

2.e. Organisationsformer som främjar elevernas inflytande och delaktighet

Detta verktyg har utvecklats av [den danska myndigheten Styrelsen for Undervisning og Kvalitet](#). Se mer på sidan 2.

Detta verktyg kan användas i samband med elevers projektarbete och innehåller ett elevblad för att delas ut till eleverna.

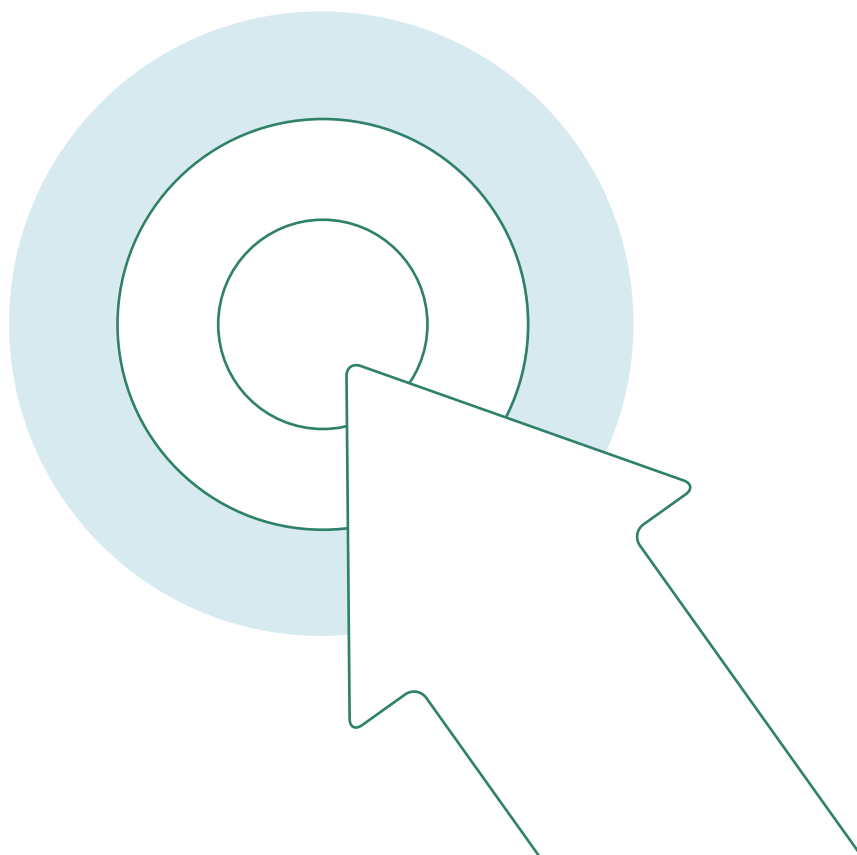
 Tid: 2 lektioner

Om verktyget

Det finns många olika sätt att organisera pedagogik som bidrar till att stärka elevernas inflytande och delaktighet. Inspiration finns till exempel i kooperativa inlärningsstrukturer, studiebaserad undervisning, flödespedagogik, CIE-modellen (Kreativitet, Innovation och Entreprenörskap) och olika former av ämnes- och projektarbete. När det gäller ämnesarbete behandlar eleverna akademiska eller tvärvetenskapliga ämnen,

men deras arbete är inte nödvändigtvis projektorienterat. Projektorienterat arbete kännetecknas av att eleverna arbetar med en eller flera frågor som eleverna själva hjälper till att avgöra. Tack vare sin öppna natur ger projektarbetet eleverna en hög grad av inflytande på materialval, arbetsmetoder, produkter etc. Detta kan ofta vara motiverande för elever. Samtidigt ställer projektarbetsplatsen stora krav på elevernas självständiga uppgiftslösning, kontinuerlig överblick, samarbetsförmåga m.m. Beroende på studentgrupp ska läraren därför säkerställa det stöd som krävs för att eleverna ska kunna utföra sitt projektarbete.

På nästa sida presenterar vi *Projektpilen* för dig, som är ett verktyg för projektorienterat arbete. Projektpilen väljs eftersom den är intuitiv att använda och kan användas över olika utbildningsområden. Verktyget består av en steg-för-steg-guide för lärare och elever i samband med projektorienterade undervisningskurser och en figur, som också finns i en utskrivbar version i slutet av publikationen.

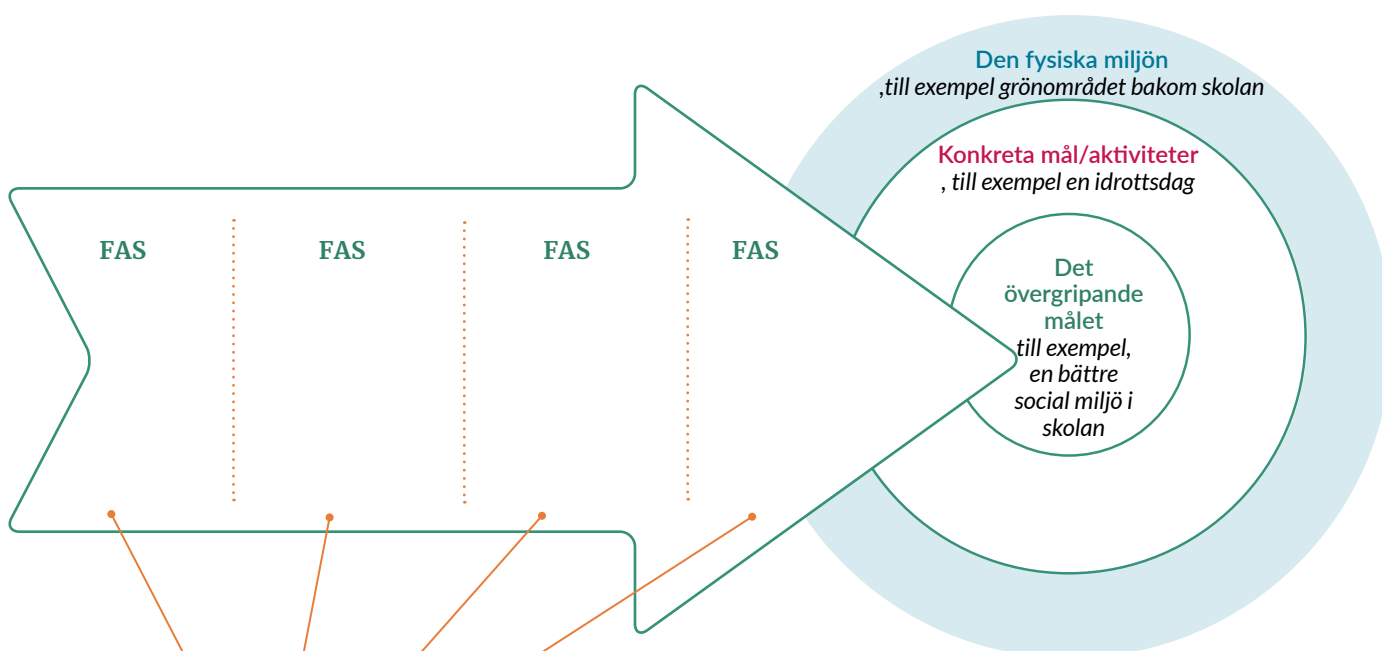

Projektpilen

Hur:

- Gruppen får en pappersutskrift av pilen.
- I den inre cirkeln skriver du ditt **övergripande mål** (till exempel *bättre social miljö på skolan*)
- I mittenringen skriver du dina **specifika mål/ aktiviteter** (till exempel *en idrottsdag*)
- I den yttre ringen kan du beskriva aktivitetens **fysiska ramverk**: Tid, plats etc. (till exempel *fälten bakom skolan*). Du kan skriva över hela pappersutskriften och skriva utanför cirkelns kant.

- Själva pilen bör delas in i naturliga faser (kolumner), till exempel, som visas här i orange. I faserna skriver du nu ner de uppgifter som du måste lösa i projektet. Placera dem i rätt ordning. Detta innebär att de uppgifter du måste lösa först (till exempel att besluta om och planera en idrottsdag) placeras i de tidigaste faserna (längst bort från cirkelarna). Medan de uppgifter som ska lösas i slutet av projektet (till exempel genomförandet av idrottsdagen) placeras vid pilens spets.

Varje fas har olika kriterier: Framgångskriterier / Möjligheter / Utmaningar

- Hitta ett framgångskriterium för varje fas (till exempel kan framgångskriterier för en idrottsdag vara rent spel och god stämning).
- Diskutera och beskriva vilka åtgärder och aktiviteter som kan hjälpa er på vägen med ditt projekt (till exempel sponsorer)
- Förutse möjliga utmaningar och diskutera hur ni ska hantera dem (till exempel risk för dåligt väder).
- Utvärdering: avsluta projektet med att utvärdera processen och resultatet - helst

skriftligt så att du har det för senare användning. Utvärderingen ger dig kunskap som du kan använda i ett framtida projekt. Utvärdera projektets framgångskriterier, mål och tidsplan med hjälp av följande frågor:

- Vad gjorde vi?
- Vad fungerade bra?
- Vad fungerade inte eller fungerade inte bra?
- Vad krävs för att nästa projekt (också) ska bli en framgång?

2.f. Schema för inflytandeprocesser

Detta verktyg har utvecklats av [Amondo](#). Se mer på sidan 2.

Detta verktyg kan användas av ett team eller en enskild lärare för att planera en konkret kurs där eleverna är engagerade.

 Tid: 1 lektion

Hur

Om du vill engagera dina elever i en specifik process eller aktivitet kan formuläret användas för en strukturerad diskussion om ramverket för engagemang – varför vill du engagera studenter, inom vilka områden kan eleverna engageras och hur kan detta omsättas i konkreta aktiviteter? Avsluta med att planera när och hur du ska följa upp inflytandeprocessen.

Syfte med inflytandet:

Vad ska eleverna vara delaktiga i? (till exempel ämne, undervisningskurs, planering av läger, planering av föräldra-lärarsamtal, inredning av klassrummet):

Inflytandeprocess:

<p>Inramning i klassen</p>	<p>Vad är ramen? (t.ex. timmar, inlärningsmål)</p> <p>Vad kan eleverna påverka? (t.ex. arbetssätt, grupp, ämne, inredning av rummet)</p>
<p>Aktiviteter i klassen</p>	
<p>Hur följer vi upp detta i gruppen?</p>	

2.g. Checklista för planering av en inflytandeprocess för elever

Detta verktyg har utvecklats av **Amondo**. Se mer på sidan 2.

Verktyget är till för lärares individuella eller kollektiva reflektion och diskussion av deras pågående arbete med elevernas delaktighet.

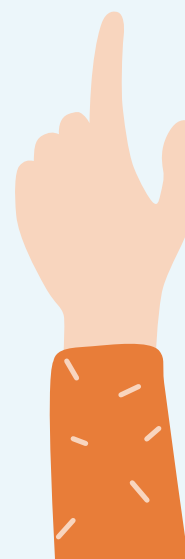
Hur

Checklistan innehåller några viktiga regler att komma ihåg när man arbetar som lärare/team för att öka elevernas inflytande och delaktighet. Du kan använda checklistan i ditt löpande arbete med elevengagemang – både i planering och utvärdering av processer. Checklistan kan skrivas ut och hängas upp. Listan är inte fullständig, och du kanske vill lägga till dina egna reflektioner.

Checklista

- för planering av en inflytandeprocess för elever

- Syftet med inflytandet måste vara tydligt
- Tydlig inramning av vad som redan har beslutats: Tydligt uttalande om vad eleverna kan påverka och vad läraren tar ansvar för
- Specifikt ämne som berör eleverna
- Eleverna måste ha nödvändig kunskap om ämnet för att vara en del av en informerad debatt
- Verklighet till inflytande
- Öppen, nyfiken metod för att lyssna på elevernas perspektiv
- Återkoppling till elever efter engagemanget. Vad uppnåddes genom engagemanget?
- Handling bakom ord
- Team-uppbackning

2.h. Idéutveckling - Speakers Corner

Detta verktyg har utvecklats av [Amondo](#).

Se mer på sidan 2.

Detta verktyg kan användas av en lärare som vill engagera eleverna i att utveckla idéer för kurser.

Klassövning: taktil, skriftlig, muntlig

 Tid: 2 lektioner

Syftet med detta verktyg är att engagera elever i att utveckla idéer för en kurs med inspiration från material / bilder / rekvisita. Efteråt måste eleverna argumentera för och emot de olika idéerna inför klassen.

Hur

Förberedelse

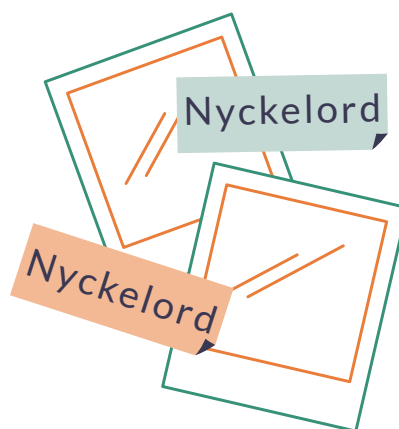
Hitta material/bilder/rekvisita/anteckningar med nyckelord som stödjer det ämne som eleverna måste utveckla idéer för (t.ex. en historiekurs). Skriv frågor om arbetssätt (t.ex. grupper eller individuellt) och om produkter (t.ex. teater eller tavlor). Hitta en låda eller något liknande för eleverna att stå på i speakers corner.

Kopiera elevbladet.

I klassen

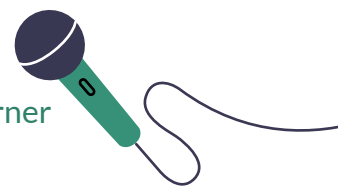
1. Förklara

Berätta för eleverna att de ska hjälpa till med idéer om hur man sätter ihop en kurs och att de sedan måste argumentera för och emot de olika idéerna. Börja med att förklara en kurs och ge exempel till eleverna. Om du vill, be eleverna att tänka på tidigare kurser och bedöma vilka de gillade bäst och varför. Presentera lärandemål och ramar för eleverna.

2. Idé pussel

Dela upp klassen i grupper om cirka fyra elever i varje. Tilldela varje grupp material / bilder / rekvisita / anteckningar med nyckelord som stöder kursen för vilken eleverna måste utveckla idéer. Varje grupp måste komma överens om kombinationer av tre nyckelord, material eller bilder som beskriver en idé. Grupperna kan också komma med fler idéer.

3. Idéutveckling - Speakers Corner

Tilldela ett elevblad till varje grupp.

Varje grupp väljer sin bästa idé och förbereder 1-2 minuters argument för sin idé baserat på frågorna på elevbladet:

- Vad handlar idén om?
- Varför är idén bra - tre argument?
- Vem kommer att dra nytta av idén?
- Vad krävs för att idén ska lyckas?

Grupperna väljer en representant för att presentera sin idé för resten av klassen, och eleverna turas om att stå på en låda och presentera argumenten.

Skriv ned idéerna på tavlan.

4. Nästa steg

Berätta vad elevernas input ska användas till och hur du vill prioritera och bestämma vilka idéer ni ska arbeta med.

Elevblad

Vad handlar idén om?

Varför är idén bra - tre argument?

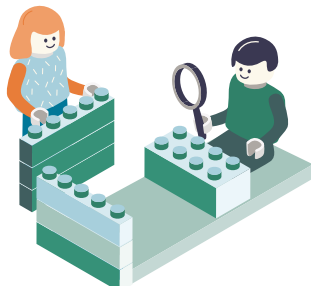
Vem kommer att dra nytta av idén?

Vad krävs för att idén ska lyckas?

2.i. Bygg och utvärdera en idé

Detta verktyg har utvecklats av **Amondo**.

Se mer på sidan 2.

Syftet är att låta eleverna komma med idéer och förslag till en kurs med LEGO eller annat kreativt material och därefter argumentera för och emot de olika idéerna framför klassen.

Hur

Förberedelse

Kopiera elevbladet och förbered det kreativa materialet.

I klassen

1. Förklara

Berätta för eleverna att de ska hjälpa till med idéer om hur man sätter ihop en kurs och att de sedan måste argumentera för och emot de olika idéerna. Börja med att förklara en kurs och ge exempel till eleverna. Om du vill, be eleverna att tänka på tidigare kurser och bedöma vilka de gillade bäst och varför. Presentera även lärandemål och ramar för aktiviteten som eleverna nu ska komma med idéer till.

2. Bygg din idé

Så långt det är möjligt får varje elev samma material, t.ex. LEGO eller liknande, och bygger i tystnad (i ca 10 minuter). Till exempel:

- Hur ser den perfekta kursen ut? Vad gör vi? Vem gör vad? Var är vi? Hur lär vi oss?
- Hur ser den perfekta skolveckan ut?

Utifrån målgruppen, du kan bedöma om de föreslagna frågorna kan användas i sin nuvarande form. Eller om du behöver formulera om dem – eller eventuellt kom

Detta verktyg kan användas av en lärare som vill engagera eleverna i att utveckla och utvärdera idéer för kurser.

Klassövning: Kreativ, muntlig, skriftlig, eventuellt utomhus

 Tid: 2 lektioner

plettera dem med stödjande frågor som vilka ämnen, vilken typ av uppgifter, var vi befinner oss, etc.

Eleverna samlas i grupper om cirka fyra elever, och delar i sin tur med sig av sina idéer.

Eleverna bygger ihop sina fyra idéer till en figur (ca 10 minuter). Baserat på den gemensamma figuren presenterar varje grupp sina förslag till kursen för resten av klassen.

3. Utvärdera idéer

Varje grupp fyller i elevbladet, där de argumenterar för sin egen idé utifrån följande frågor:

- Varför är idén riktigt bra?
- Vem kommer att dra nytta av idén?
- Är idén skadlig för någon?
- Bryter idén mot några avtal, regler eller lagar?

Sammanfatta tillsammans: Varje grupp läser upp sina argument eller alla går runt för att läsa varandras argument.

4. Nästa steg

Berätta vad elevernas input ska användas till och hur du vill prioritera och bestämma vilka idéer ni ska arbeta med.

Elevblad

.....

Varför är idén riktigt bra?

Vem kommer att dra nytta av idén?

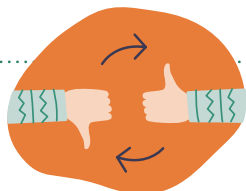
Är idén skadlig för någon?

Bryter idén mot några avtal, regler eller lagar?

2.j. Bål av idéer och att ändra uppfattning

Detta verktyg utvecklades av **Amondo**.

Se mer på sidan 2.

Detta verktyg kan användas av en lärare som vill engagera eleverna i att utveckla och utvärdera idéer för kurser.

Klassövning: muntlig, skriftlig, rörelse

 Tid: 2 lektioner

Syftet med verktyget är att låta eleverna komma med idéer och förslag till en kurs genom att individuellt skriva ner sina idéer och sedan debattera sina åsikter, och vara öppna för att ändra sin uppfattning.

Hur

I klassen

1. Förklara

Berätta för eleverna att de ska hjälpa till med idéer om hur man sätter ihop en kurs och att de sedan måste argumentera för och emot de olika idéerna. Börja med att förklara en kurs och ge exempel till eleverna. Om du vill, be eleverna att tänka på tidigare kurser och bedöma vilka de gillade bäst och varför. Presentera lärandemål och ramar för eleverna.

2. Bål av idéer

Eleverna sitter i en cirkel. Säg åt eleverna att föreställa sig en värld där allt är möjligt och uppnåeligt. Skriv en fokusfråga på ett stort papper och placera det i mitten av cirkeln (bålet). Till exempel kan frågan vara, "Hur kan kursen om xx bli spännande?".

Eleverna skriver under tystnad en idé på ett papper. Papperna med idéer placeras kring fokusfrågan som "ved för ett bål". När alla papperslappar med idéer är placerade, hjälp till att kategorisera idéerna.

3. Vågar du ändra uppfattning?

Presentera ett diskussionsämne som har kommit upp under idéutvecklingen, till exempel "Vi måste ge varandra återkoppling".

Alla elever får ett papper där de drar värderingslinjen (se nästa sida). Eleverna överväger sin position individuellt i cirka en minut och markerar den plats på värderingslinjen som bäst uttrycker deras omedelbara position.

Berätta för eleverna att de när som helst under aktiviteten måste stryka över sin ursprungliga markering och sätta en ny om de ändrar sig. Att våga ändra sin uppfattning måste betraktas som något positivt om man får ny information eller lär sig nyanser genom en debatt.

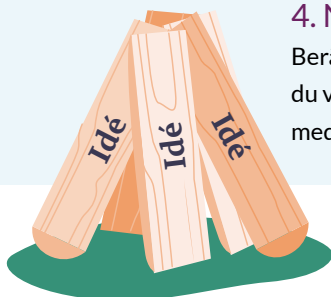
Första omgången: Eleverna går runt bland varandra och hittar en klasskamrat med samma syn som de själva. Varje elev argumenterar för sin position, och tillsammans diskuterar eleverna den i 2-3 minuter.

Andra omgången: Eleverna hittar en klasskamrat som har en annan syn än de själva. De två eleverna diskuterar sina olika positioner i 2-3 minuter.

Tredje omgången: Eleverna återvänder till sin klasskamrat från första omgången och diskuterar om de har ändrat sin ursprungliga syn eller inte. Övningen upprepas med ett nytt diskussionsämne, som har tagits upp under idéutvecklingen.

4. Nästa steg

Berätta vad elevernas input ska användas till och hur du vill prioritera och bestämma vilka idéer ni ska arbeta med.

Värderingslinjen

Uttalande: *Vi måste ge varandra återkoppling (exempel)*

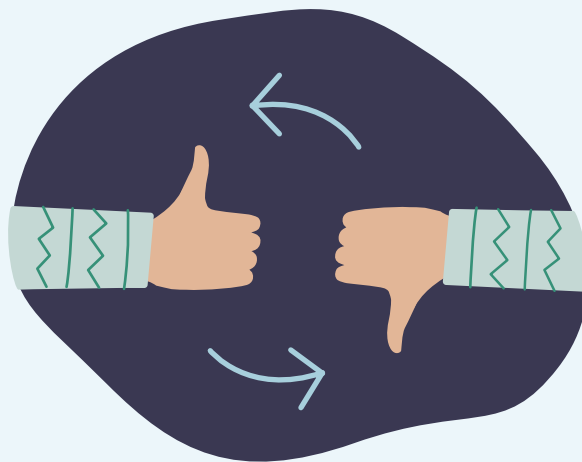
Håller helt med

Neutral/osäker

Håller ej med

Tips

Du kan utvärdera aktiviteten i klassen baserat på frågorna:

- Har du ändrat dig?
- Vad påverkade dig att ändra dig?
- Vad gjorde det svårt att lyssna på andra eller ändra deras åsikter?

2.k. Prioritetsmatris

Detta verktyg har utvecklats av **Amondo**.
Se mer på sidan 2.

Syftet med verktyget är att eleverna ska arbeta i grupp för att prioritera idéer, till exempel för en specifik kurs, utifrån olika kriterier.

Hur

Förberedelse

Skriv anteckningar med de idéer som eleverna ska prioritera. Till exempel elevernas egna idéer, som har tagits upp i samband med något av de andra verktygen i publikationen.

I klassen

1. Förklara

Berätta för eleverna att de ska hjälpa till att prioritera och bestämma vilka idéer och förslag ni ska arbeta med.

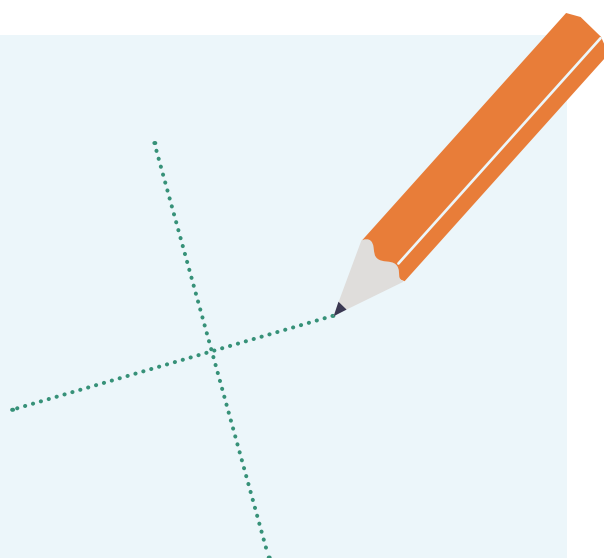
2. Rita prioriteringsmatrisen

Rita prioritetsmatrisen på tavlan eller någon annan lämplig plats utomhus. Förklara för eleverna att ni tillsammans måste placera era idéer i de fyra områdena. Förklara vad dessa områden betyder. Dela in eleverna i grupper om cirka fyra i varje grupp. Dela ut anteckningar med idéer till varje grupp och låt dem diskutera vilket område de tycker att idén ska placeras inom (ca 5-7 idéer per grupp). Avsätt cirka 10 minuter för detta. Varje grupp placerar sina idéer inom de områden de har valt och förklarar varför.

Detta verktyg kan användas av en lärare som vill engagera eleverna i att prioritera idéer för en kurs.

Klassövning: muntlig, skriftlig, rörelse

 Tid: 1 lektion

3. Prioriteringar

Berätta för eleverna vad som kommer att hända med deras prioriteringar. För de idéer som placeras i "Projekt-högen", och eventuellt de i "Kanske-högen" kan du hålla en omröstning.

4. Nästa steg

Berätta för klassen hur du går vidare med att vidta åtgärder för det ni har bestämt.

Prioritetsmatris

2.1. Utvärdering elevernas erfarenhet av delaktighet

Detta verktyg har utvecklats av [den danska Styrelsen for Undervisning og Kvalitet](#). Se mer på sidan 2.

Detta verktyg kan användas av en lärare för att undersöka elevernas upplevelse av sitt deltagande i undervisningen.

 Tid: 1 lektion

Detta verktyg introducerar tre metoder som kan ge dig en ögonblicksbild av elevernas upplevelse av deras deltagande i undervisningen.

Det är viktigt att eleverna känner till gränserna och förväntningarna på sin återkoppling. Som inspiration, här är några reflektionsfrågor som kan användas vid arbete med de tre metoderna:

A. Ge några exempel på områden där ni som elever haft en inverkan på den aktuella kursen.

Till exempel, har du haft något inflytande över...

- Vad kursen skulle handla om?
- Det aktuella temat/ämnet?
- Hur var du tvungen att arbeta/samarbeta?
- Val av presentationsformer?
- Produkter?
- Annat?

B. Finns det områden där du skulle vilja ha mer inflytande i förhållande till framtida kurser?

Frågorna kan med fördel kompletteras med frågor som tar upp elevernas akademiska och sociala prestationer, arbetsprestationer etc. i relation till kursen. Se även verktyg 2.b. Översikt för att hitta inspiration till återkoppling som går utöver undervisning.

Metoder:

1. Löpande återkoppling

Från och med skolårets början kan läraren utse två till tre elever som ansvarar för att ge sin egen spontana och informella återkoppling på undervisningen, inklusive vilka möjligheter till deltagande eleverna har upplevt i förhållande till t.ex. arbetsformer, val av metoder och material - återkoppling kan ske antingen under en rast, efter en lektion eller efter avslutad kurs. Eleverna kan väljas ut slumpmässigt, till exempel genom att markera 2-3 stolar i rummet i hemlighet, eller så kan de väljas ut för att representera olika åsikter bland eleverna. På så sätt kan läraren få omedelbar återkoppling på undervisningen.

2. Tavla

Be eleverna intervjua varandra i par, baserat på några delade frågor om deras erfarenhet kring inflytande i förhållande till t.ex. arbetsformer, val av metoder och material. Använd vid behov ovanstående reflektionsfrågor som utgångspunkt.

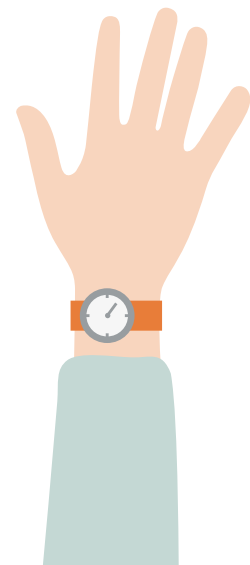
Varje grupp förbereder en tavla där de kortfattat noterar sina självreflektioner kring frågorna. Tavlorna hängs sedan upp i klassrummet. Alla läser tavlorna och tillsammans överväger läraren och eleverna vad som fungerat bra och var utveckling kan vara till nytta i förhållande till framtida kurser.

3. Skriv i två minuter

Eleverna noterar sin omedelbara upplevelse av möjligheten till delaktighet och vilken inverkan den har på deras arbetsprestation, motivation, resultat, etc.

Övningen kan äga rum i slutet av en lektion, mitten av en kurs eller i slutet av en kurs - till exempel baserat på reflektionsfrågorna ovan.

Låt eleverna arbeta individuellt och ställ in ett stoppur. Samla in elevernas synpunkter och diskutera erfarenheter, möjligheter och utmaningar i plenum.

2.m. Frågor för självreflektion för att upprätthålla insatser för delaktighet

Detta verktyg har utvecklats av [den danska myndigheten Styrelsen for Undervisning og Kvalitet](#). Se mer på sidan 2.

Detta verktyg kan användas för ledningens dialog med medarbetarna om hur skolans arbete med elevernas delaktighet ska utvecklas och förankras.

 Tid: 2 lektioner

Hur

- A.** Diskutera med medarbetarna kring några av de aktuella utmaningar som ni som skola har i relation till elevernas delaktighet och engagemang.

Du kan till exempel använda resultaten från *Pulsmätningen* eller något av de andra verktygen som presenteras i del ett av den här publikationen som utgångspunkt för den här diskussionen.

- B.** Notera några av de viktigaste utmaningarna tillsammans med medarbetarna

- C.** I små grupper och plenum, diskutera vart ni vill komma:

- Vad kännetecknar den förändring ni vill åstadkomma?
- Hur kommer det att se ut om ni till exempel om ungefär ett år har uppnått den utveckling ni skulle vilja ha?
- Hur kommer lärarna att samarbeta?
- Vad kommer att karakterisera de professionella diskussionerna?
- Hur ser en typisk klass ut?

Beskriv kortfattat den önskade förändringen.

- D.** Diskutera vad som kan vara tecken på vägen som visar att ni är på rätt spår:

- Finns det några samarbetsstrukturer som behöver finnas på plats?
- Är det något speciellt du i ledningen bör fråga om på vägen – och hur ska det gå till?

Kom överens om 3-4 konkreta tecken längs vägen som indikerar att projektet är på rätt spår.

Notera era överväganden i ett delat dokument.

- E.** Diskutera och notera vad som måste hända på kort sikt (1-2 månader) om ni ska uppnå önskad utveckling.

- Vilka överenskommelser bör göras?
- Vilka åtgärder behövs?
- Hur kommer du i ledningen att följa upp det hela?

Bestäm vem som faktiskt ska göra vad om ni ska uppnå det ni har kommit överens om.

Ha denna diskussion upprepade gånger under hela året.

- F.** I slutet av utvecklingsprocessen eller året måste ni bedöma önskad utveckling.

Diskutera med medarbetarna var ni befinner er nu i relation till de uppsatta målen och vilka nya avtal och initiativ ni kan initiera för att upprätthålla och stärka utvecklingen.

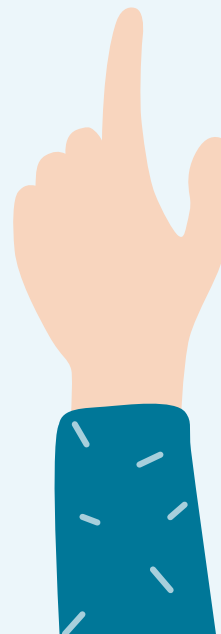

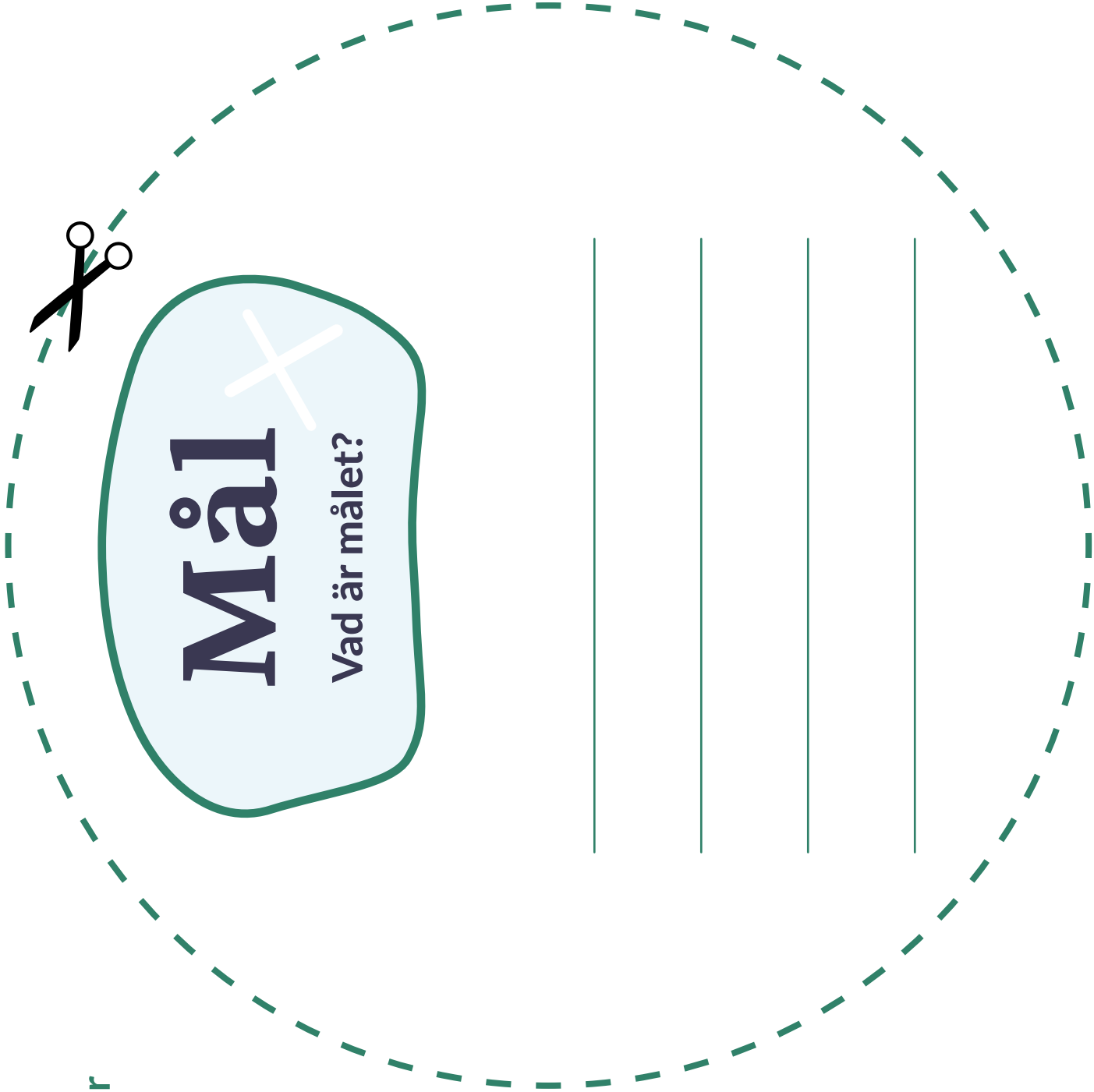
BILAGA

Pusselbitar för **verktyg 2.d.**
Projektpil verktyg **2.e.**

Pusselbitar

Innehåll

Vad ska klassen arbeta med?

Ram

Vad är ramen?

Four vertical lines for writing an answer to the question "Vad är ramen?".

Formulär

Hur ska vi arbeta med detta?

Produkt

Vilken typ av produkt ska
klass producera?

Feedback

Vem ger feedback?
När och hur?

Utvärdering

Hur ska klassen
utvärdera kursen?

Den tomma biten

Finns det något att lägga
till i processen?

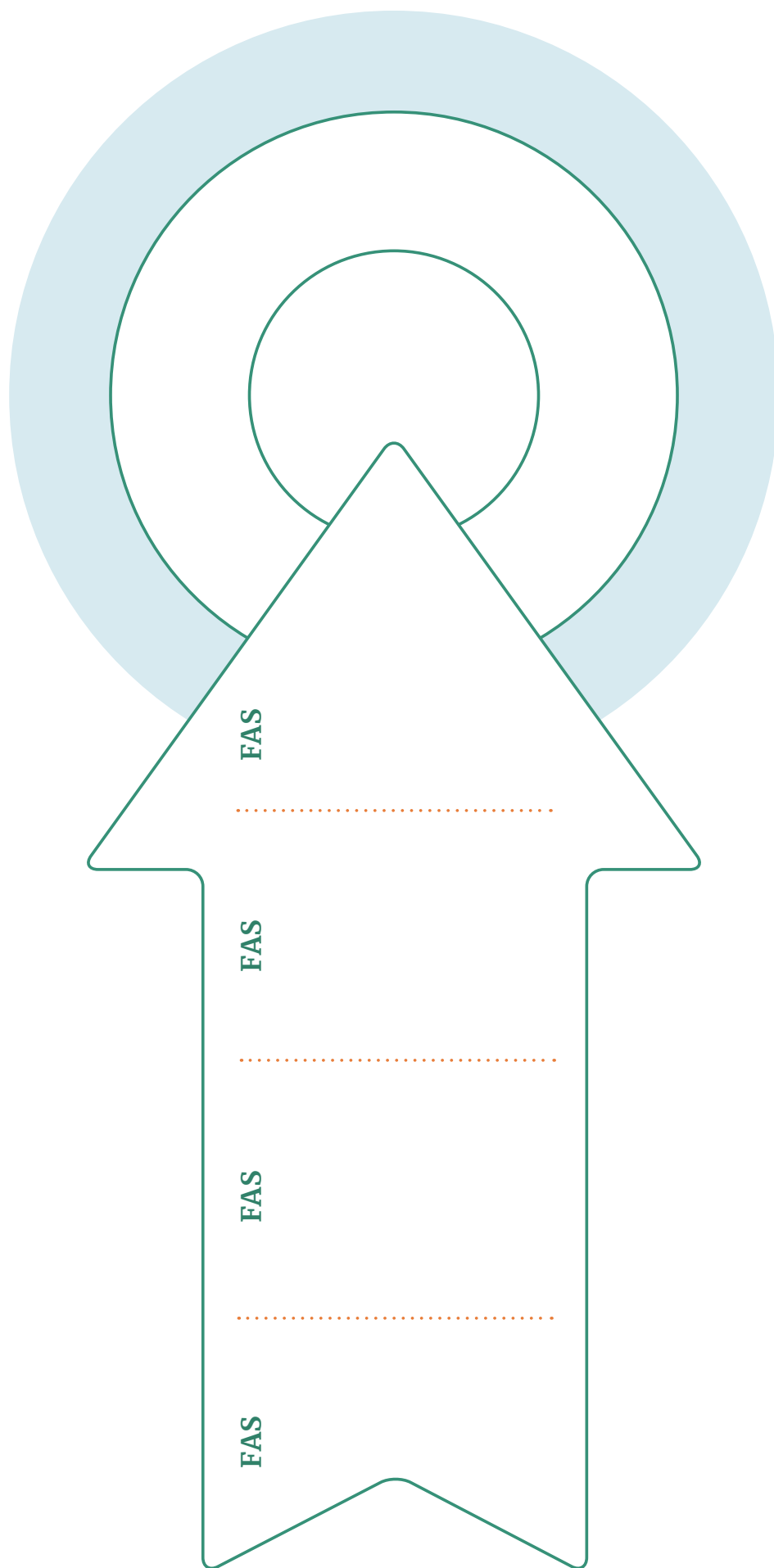
Välbefinnande?

Rörelse?

Elevinflytande?

Hjärnavbrott?

Projektpil

ANTECKNINGAR:

ANTECKNINGAR:

Elevernas deltagande En samling metoder och verktyg för att stärka elevernas deltagande i grund- och gymnasieskolor

Publicerad med stöd av Nordiska ministerrådet

Design: Centrum för press och kommunikation

ISBN nr.; xxx xxx xxx

Det går inte att beställa den här publikationen.
Se webbutgåvan.

Publikationen kan laddas ned från:
www.emu.dk

Barn- och utbildningsministeriet
Den danska myndigheten för utbildning och kvalitet
Teglholmegade 1
DK 2450 Köpenhamn SV

